

Поліщук О. А.

*кандидат економічних наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

Поліщук О. Т.

*кандидат економічних наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

Polishchuk Oleksandr

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Finance
Vinnytsia Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics*

Polishchuk Olena

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Accounting and Audit
Donetsk National University named after Vasyl Stus*

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ РЕГІОНУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Анотація. У статті досліджено прямі іноземні інвестиції у Вінницький регіон, обґрунтовано передумови їх залучення. Розкрито значення іноземного інвестування для економіки України, визначено сутнісні характеристики прямих іноземних інвестицій в умовах децентралізації. Проаналізовано надходження прямих іноземних інвестицій в економіку Вінницької області за різними ознаками. За допомогою статистичних методів визначено структуру та динаміку прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності та країнами-інвесторами. Найбільше прямих іноземних інвестицій у приватний сектор регіону надійшло з Польщі, Австрії, Кіпру, Франції та Німеччини. Провідними сферами економічної діяльності за обсягами освоєння прямих іноземних інвестицій у 2018 році залишаються переробна промисловість, сільське господарство, операції з нерухомим майном, інформація та телекомунікації. У ході дослідження визначено низку стимулюючих факторів, які впливають на процес залучення прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку. Наведено низку умов, за допомогою яких можна вирішити проблеми недостатнього обсягу залучених прямих іноземних інвестицій, серед яких слід назвати політичну й економічну стабільність; припинення конфронтації на сході країни; вдосконалення національного законодавства загалом та щодо іноземного інвестування, гарантування його стабільності зокрема; поліпшення інформаційного забезпечення потенційних інвесторів; зниження рівня корупції. Зурахуванням цього сформовано передумови необхідності залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України в контексті стимулювання та активізації вітчизняної підприємницької діяльності.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна політика держави, конкурентоспроможність, іноземний капітал, потенціал регіону.

Вступ та постановка проблеми. Сучасний період розвитку України передбачає вирішення проблем активізації інвестиційної діяльності, спрямоване на поступовий розвиток економіки, покращення життя населення країни. Вирішення цих питань визначається економічною та інвестиційною політикою, що проводиться державою. Однак на рівні регіонів також можна суттєво впливати на ці процеси та формувати регіональну інвестиційну політику. Зокрема, це можна зробити завдяки децентралізації, оскільки після утворення об'єднаних громад починають отримувати гроші з державного бюджету безпосередньо, тобто без посередництва обласного та районного рівнів. Крім цього, змінюються частки надходжень до бюджетів ОТГ від частини податків. Таке збільшення кількості ресурсів на місцях має забезпечити доступність та якість публічних послуг.

Інвестиції в економіку регіонів сьогодні є одними з основних джерел економічного розвитку. Саме тому особливої актуальності набувають аналіз динаміки інвестицій та оцінювання інвестиційних перспектив конкретних регіонів.

Залучення довгострокових іноземних інвестицій та активізація діяльності щодо їх «просування» протягом усіх років незалежності України є одними з пріоритетних

завдань її економічної політики, що визначалися низкою офіційних документів. Проте, на жаль, сьогодні результати є невтішними, а великі західні інвестори обережно ставляться до України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань інвестиційної привабливості присвячено науково-практичні роботи І. Бланка, А. Гайдученка, М. Бутка, І. Вахович, О. Гаврилюка, С. Герасименка, З. Герасимчук, С. Іщук, О. Кириленка. Однак багато проблем теоретичного та практичного характеру у цій сфері залишаються невирішеними, що зумовлює потребу проведення додаткових наукових пошуків щодо вдосконалення інвестиційної привабливості регіонів.

Метою статті є вивчення інвестиційної привабливості регіону в умовах фінансової децентралізації та окреслення комплексу заходів щодо її підвищення.

Результати дослідження. Процес іноземного інвестування в Україні має певні специфічні особливості. По-перше, попри те, що станом на липень 2018 року прямі іноземні інвестиції (ПІІ) до економіки України надійшли близько зі 130 країн світу, основна частина надходжень вже протягом багатьох років припадає на невелику кількість країн. Це свідчить про незначну географічну диверсифікацію країн – експортерів ПІІ до України. По-друге,

ПШ в Україні утворені двома групами капіталів, а саме тими, що безпосередньо належать іноземним резидентам, та тими, що контролюються іноземними компаніями резидентів України (українські капітали, раніше виведені з країни, як правило, до офшорної юрисдикції, а саме "round-tripping FDI"). Огляд країн – експортерів ПШ в економіку України свідчить про невелику частку ПШ з розвинених країн світу, натомість кількість з офшорних зон є досить значною. Зокрема, станом на кінець 2018 року сумарний обсяг накопичених ПШ з таких територій становить більше 33% від загального обсягу ПШ. У такий спосіб офшорні інвестиції витісняють з української економіки капітал розвинених країн та забезпечують лише кількісні показники приросту надходження ПШ до України, а не якісні.

Нинішня географічна структура іноземних інвесторів в Україні не є оптимальною та не відповідає структурі інвесторів, що розміщують свої капітали в більшості розвинених країн. Для української економіки важливі інвестиції саме з тих країн, які є технологічними лідерами та спеціалізуються на виробництві товарів з високою часткою доданої вартості, а саме зі «старих» країн – членів Європейського Союзу (Франції, Італії, Німеччини), а також США та Японії.

Сьогодні рівень інвестиційної активності у Вінницькому регіоні перебуває в безпосередній залежності від політичної та економічної ситуації в державі, ефективного функціонування фінансово-кредитної системи, прибутковості діяльності підприємств. Важливим для оцінювання інвестиційної привабливості регіону є показник прямих іноземних інвестицій, який дає можливість оцінити стан реального інвестування. Обсяг залучених прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з країн світу в економіку області на 1 квітня 2019 року становив 225,2 млн. дол. США, що на 1,1% більше обсягів інвестицій на початок року, а в розрахунку на одну особу населення складає 144,3 дол.

У січні – березні 2019 року в економіку області іноземними інвесторами вкладено 3,4 млн. дол. США прямих інвестицій, а вилучено 0,6 млн. дол. акціонерного капіталу нерезидентів. Інвестиції надійшли з 55 країн світу. Більшість інвестицій (83,3% загального обсягу акціонерного капіталу) надійшла з країн ЄС, а саме 187,6 млн. дол., з інших країн світу надійшло 37,5 млн. дол. (16,7%). На підприємствах промисловості зосереджено 178,3 млн. дол. (79,2%) загального обсягу прямих інвестицій, зокрема переробної – 161,2 млн. дол., добувної промисловості та розроблення кар'єрів – 15,4 млн. дол. Серед галузей переробної промисловості у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів залучено 67,1 млн. дол. прямих інвестицій, виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність – 66,1 млн. дол., виробництво хімічних речовин і хімічної продукції – 15,7 млн. дол. На підприємствах сільського, лісового та рибного господарства акумульовано 18,7 млн. дол. (8,3% загального обсягу) прямих інвестицій, в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, – 7,1 млн. дол. (3,1%), оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 3,8 млн. дол. (1,7%) [1].

Вагому частку (60,8%) іноземного капіталу зосереджено у м. Вінниці, а саме 136,9 млн. дол. Також значні обсяги іноземних інвестицій зосереджено у Козятинському районі, а саме 19,9 млн. дол. (8,8%); Барському районі, а саме 8,9 млн. дол. (3,9%); Вінницькому районі, а саме 7,2 млн. дол. (3,2%); Тульчинському районі, а саме 7,0 млн. дол. (3,1%); Тиврівському районі, а саме

6,8 млн. дол. (3,0%); Калинівському районі, а саме 6,5 млн. дол. (2,9%). Серед інших регіонів області провідні місця за обсягами іноземних інвестицій утримують м. Ладижин, м. Козятин та Липовецький район [3].

Загальний обсяг прямих інвестицій (акціонерного капіталу та боргових інструментів) на 1 квітня 2019 року становив 273,9 млн. дол. Обсяг прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з області в економіку країн світу на 1 квітня 2019 року становив 4,9 тис. дол. В регіоні функціонує понад 1 200 великих, середніх і малих підприємств різної форми власності, які виробляють промислову продукцію. Серед них 9 великих підприємств, 163 середніх, а решту складають малі підприємства різних форм власності. Вінницька область має багатогалузевий промисловий комплекс. Тут зосереджено виробництво 271 підприємства харчової галузі, 49 – добувної, 147 – деревообробної, 63 – виробництва електроенергії, 194 – металообробки і машинобудування, 58 – хімічної та фармацевтичної галузей та інших виробництв [2].

Незважаючи на уповільнення промислового розвитку в Україні внаслідок впливу багатьох чинників (суспільно-політичних, монетарних тощо), промисловість області залишається провідним видом економічної діяльності. Так, зокрема, частка Вінницької області у загальнодержавному обсязі реалізованої продукції та послуг складає 3,1% за результатами роботи у 2018 році проти 2,2% у 2014 році, відколи запровадився цей показник.

Серед представлених галузей промислового виробництва провідне місце посідають харчова галузь (64,0%) та постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (17,6). Решта галузей мають від 0,4% (легка промисловість) до 4,0% (деревообробна галузь) від загального обсягу реалізованої продукції, тому коливання темпів виробництва харчової галузі або виробництва електроенергії суттєво впливає на загальний індекс промислового виробництва.

Слід зазначити, що підприємства харчової галузі суттєво збільшили свою присутність у промисловості області. Так, якщо у 2014 році питома вага галузі у загальному обсязі реалізованої продукції промисловості області становила 56,6%, то у 2018 році цей показник становив 64,0% (на 7,4 в. п. більше). На території області за останні 5 років у промисловості завершено реалізацію більше 120 інвестиційних проектів загальною вартістю 10,55 млрд. грн., що дало змогу створити 7 340 нових робочих місць.

Найбільш привабливими для іноземних інвесторів залишаються промислові підприємства, на яких зосереджено 178,3 млн. дол. США (79,2% всього капіталу нерезидентів). На підприємствах сільського, лісового та рибного господарства акумульовано 18,7 млн. дол. США (8,3% загального обсягу) прямих інвестицій, в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, – 7,1 млн. дол. США (3,1%), оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 3,8 млн. дол. США (1,7%).

Серед найбільших інвесторів слід виділити корпорацію "Roshen", ТОВ «СОКА Україна», ТОВ «АКВ Українське коалінове товариство», ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат», ТОВ «Вінницька птахофабрика» ПрАТ «Зернопродукт» (ТМ «Наша Ряба»), Спільне українсько-іспанське підприємство «Сперко Україна», ЗАТ «Інфузія», ПАТ «Плазматек», ТОВ «Барлінек Інвест», ДП «Електричні системи», компанію «Fujikura Automotive», компанію «UBC Group» («Українська пивна компанія»), ТОВ «Агрона Фрут Україна», ТОВ «Люстдорф» [2].

Станом на 15 червня 2019 року приватними інвесторами в промисловості реалізується 73 довгострокових інвестиційних проекти (періодом їх реалізації є 2019–2022 роки) на загальну суму більше 26,45 млрд. грн., що дасть змогу створити додатково 5 970 нових робочих місць.

1) Альтернативна енергетика має 33 проекти на суму 5,84 млрд. грн., 470 робочих місць.

2) Харчова та переробна промисловість має 25 проектів на суму 18,4 млрд. грн., 2 390 робочих місць.

3) Машинобудування має 4 проекти на суму 515 млн. грн., 1 810 робочих місць.

4) Легка промисловість має 2 проекти на суму 15,6 млн. грн., 215 робочих місць.

5) Інші галузі мають 9 проектів на суму 1,69 млрд. грн., 1 085 робочих місць.

Проаналізувавши наведені показники за 2014–2019 років, можемо сказати, що Вінницька область належить до групи високого рівня інвестиційної привабливості. Інвестиційна привабливість Вінницької області обумовлена [5]:

- вигідним географічним розташуванням (близьке розташування до столиці (260 км) як до основного ринку збуту товарів та основних транспортних коридорів є конкурентною перевагою регіону);

- сприятливим бізнес-кліматом та наданням спрощених і якісних адміністративних послуг (Вінницька область першою в Україні створила Агенцію регіонального розвитку, що має на меті формування інвестиційної привабливості та залучення коштів у соціально-економічний розвиток області);

- репутацією області як надійного та стабільного партнера (Вінницька область реалізує 10 Угод про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво з регіонами Республіки Польща, Румунії, Республіки Молдова, Чехії, Республіки Білорусь тощо; сприятливий інвестиційний та бізнес-клімат високо оцінили партнери з 50 країн світу, інвестувавши свої кошти у створення на території області майже 400 потужних підприємств з високими стандартами виробництва та соціальної відповідальності);

- розвиненим та диверсифікованим промисловим сектором економіки;

- високим розвитком АПК та наявністю потенціалу для подальшого розвитку;

- наявністю стартових майданчиків для реалізації інвестиційних проектів;

- високим науковим потенціалом;

- великою кількістю розвіданих корисних копалин промислового значення;

- різноманітністю культурного та туристичного відпочинку;

- наявністю ексклюзивних рекреаційних ресурсів.

Основними проблемами розвитку Вінницької області, які перешкоджають гармонійному розвитку регіону, є обмеженість власних інвестиційних ресурсів підприємств для модернізації виробництва, висока питома вага зайнятості у неофіційному секторі економіки, недостатня пропозиція робочих місць у сільській місцевості, нераціональне використання земельних ресурсів, низький рівень професіоналізму представників інститутів громадянського суспільства.

Висновки. Отже, Вінницька область належить до групи регіонів високого рівня інвестиційної привабливості. Однак у Вінницькій області, як і в Україні загалом, умови інвестування останнім часом погіршилися передусім через дію несприятливих факторів загальнонаціонального значення. Основними напрямками підвищення інвестиційної привабливості регіону є ефективніший розподіл бюджетних інвестиційних ресурсів; удосконалення механізмів залучення інвестицій; формування та планування інвестиційної політики. Потрібно не тільки спрямовувати іноземні інвестиції на поточні потреби розвитку, але й враховувати майбутні перспективи; розвиток НТП повинен орієнтуватись на зміни, які відбуваються у світі, щоби вийти на міжнародний рівень розвитку. Вирішення проблем, які перешкоджають ефективному залученню іноземних інвестицій, сприятиме покращенню інвестиційного клімату країни та регіону, а також покращенню її економічного становища.

Перш за все ПІІ мають сприяти стійкому та збалансованому розвитку, структурній модернізації національної економіки, підвищенню рівня її міжнародної конкурентоспроможності.

Пріоритетом мають стати ПІІ в розвиток високотехнологічних та наукоємних виробництв, що сприяють розширенню експортного потенціалу та посилюють конкурентоспроможність українських товарів на світових ринках.

Тільки за ефективною реалізації економічних та адміністративних реформ, дерегулювання, боротьби з корупцією, вдосконалення законодавства та правозастосовної практики, активної роботи із залучення іноземних інвесторів країна зможе стати потенційно привабливою.

Список використаних джерел:

1. Головне управління статистики у Вінницькій області. URL: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 05.09.2019).
2. Інвестиційний паспорт області. URL: <http://dmsrr.gov.ua/pasportoblasti> (дата звернення: 04.09.2019).
3. Інвестиційний портал Вінниччини. URL: <http://www.vininvest.gov.ua> (дата звернення: 05.07.2019).
4. Оніщенко І. Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи їх вирішення. *Траектория науки*. 2016. № 3 (8). С. 289–295.
5. Поліщук О. Оцінка інвестиційної привабливості споживчого ринку регіональних економічних систем. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2010. Вип. 4. С. 40–49.

References:

1. Gholovne upravlinnja statystyky u Vinnyckij oblasti [Main Department of Statistics in Vinnytsia Oblast]. URL: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua> (accessed: 05.09.2019).
2. Investycijnyj pasport oblasti [Investment passport of the region]. URL: <http://dmsrr.gov.ua/pasportoblasti> (accessed: 04.09.2019).
3. Investycijnyj portal Vinnychchyny [Vinnytsia region investment portal]. URL: <http://www.vininvest.gov.ua> (accessed: 05.07.2019).
4. Onishhenko I. (2016) Investycijna pryvabylyvistj Ukrajinu: problemy ta shljakhy jikh vyrishennja [Ukraine's investment attractiveness: problems and ways of solving them]. *The trajectory of science*, no. 3 (8), pp. 289–295.
5. Polishhuk O. (2010) Ocinka investycijnoji pryvabylyvosti spozhyvchogho rynku reghionaljnykh ekonomichnykh system [Assessment of investment attractiveness of consumer market of regional economic systems]. *Bulletin of the Ternopil National Economic University*, no. 4, pp. 40–49.

ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ РЕГИОНА В УСЛОВИЯХ ФИНАНСОВОЙ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ

Аннотация. В статье исследованы прямые иностранные инвестиции в Винницкий регион, обоснованы предпосылки их привлечения. Раскрыто значение иностранного инвестирования для экономики Украины, определены существенные характеристики прямых иностранных инвестиций в условиях децентрализации. Проанализированы поступления прямых иностранных инвестиций в экономику Винницкой области по различным признакам. С помощью статистических методов определены структура и динамика прямых иностранных инвестиций по видам экономической деятельности и странам-инвесторам. Больше всего прямых иностранных инвестиций в частный сектор региона поступило из Польши, Австрии, Кипра, Франции и Германии. Ведущими сферами экономической деятельности по объемам освоения прямых иностранных инвестиций в 2018 году остаются перерабатывающая промышленность, сельское хозяйство, операции с недвижимым имуществом, информация и телекоммуникации. В ходе исследования определен ряд стимулирующих факторов, влияющих на процесс привлечения прямых иностранных инвестиций в отечественную экономику. Приведен ряд условий, с помощью которых можно решить проблемы недостаточного объема привлеченных прямых иностранных инвестиций, среди которых следует назвать политическую и экономическую стабильность; прекращение конфронтации на востоке страны; совершенствование национального законодательства в целом и касательно иностранного инвестирования, гарантирования его стабильности в частности; улучшение информационного обеспечения потенциальных инвесторов; снижение уровня коррупции. С учетом этого сформированы предпосылки необходимости привлечения прямых иностранных инвестиций в экономику Украины в контексте стимулирования и активизации отечественной предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный климат, инвестиционная политика государства, конкурентоспособность, иностранный капитал, потенциал региона.

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE REGION IN CONDITIONS OF FINANCIAL DECENTRALIZATION

Summary. The article explores foreign direct investments in Vinnytsia region and substantiated prerequisites for their attraction. The importance of foreign investment for the economy of Ukraine is revealed and the essential characteristics of foreign direct investment are determined. The foreign direct investment inflows are analyzed economy of the Vinnytsia region on various grounds. The structure and dynamics of foreign direct investment by types of economic activity and investing countries are determined using statistical methods. Most foreign direct investment in the private sector in the region has arrived from Poland, Austria, Cyprus, France and Germany. The leading spheres of the economic activity in terms of development of foreign direct investment in 2018 are processing industry, agriculture, real estate operations; information and telecommunications. The investigation identified a number of stimulating factors that affect the process of attracting foreign direct investment in the national economy. There are a number of conditions by which problems of insufficient volume of the foreign direct investment, attracted can be solved, including political and economic stability, in particular, the termination of confrontation in the east; improvement of national legislation as a whole, and in particular on foreign investment, guaranteeing its stability; improving information support for potential investors; reducing corruption; etc. With that in mind, the prerequisites for the need to attract foreign direct investment into the Ukrainian economy have been formed, in the context of stimulating and activating domestic business activity. It is established that the state of affairs in the field of foreign investment does not currently meet the required reproductive level, which is a kind of the marker of investment policy pursued by the country. Today, it is necessary to change tactics and take active measures to attract foreign capital, rather than waiting for the foreign investor to show interest. The basic problems of the Vinnytsia region development, which impede the harmonious development of the region, are the limited investment resources of enterprises for modernization of production, high share of people employed in the informal sector of the economy, insufficient supply of jobs in rural areas, irrational use of land resources, low levels of professionalism society.

Key words: investment, investment climate, investment attractiveness, foreign capital, potential of the region.